

פרחי שושנים – תכנית לימוד השולחן ערוך
תכנית דיינות שיעור 2 / חושן משפט (הלכות דיינים) סימן א (סעיפים
א-ג)

פרחי שושנים - תוכנית לימוד השולחן ערוך ©

תכנית דיינות שיעור

2

נושא השיעור: אלו דברים דנים בזמן הזה
[סימן א סעיפים א-ג]

תוכן הסיכום:

1. סעיפי השו"ע והרמ"א (כולל ציוני ש"ך וט"ז).
2. נזקי אש ובור בזמן הזה.
3. כלים המצויים בבית הדין.
4. ביאור הדינים שדנים כיום.
5. מי היו אותם הסמוכים שדנו בעבר (ומהי הסמיכה).
6. אלו חיובים יגבו כיום.
7. חיובי ריפוי ושבת.
8. דין בהמה שהזיקה.
9. האם דנים כיום גנבות וגזלות.
10. לסיכום.

השיעור נכתב ע"י הר' יצחק צבי אושינסקי (דיין), ראש תכנית לימוד הדיינות

© פרחי שושנים

אין להשתמש בשיעור זה לשום מטרה ללא רשות מפורשת מהמו"ל

- פרחי שושנים תוכנית הסמיכה -

והוא בגזל ממש וח"ו לתלמידי חכמים לעשותו.

רשות השימוש היא אישית בלבד ולצורך לימודי הקורס ולחזרה ושינון וכל שימוש אחר טעון בקשת
הרשות !

לפרטים ורישום 036166340

פרחי שושנים – תכנית לימוד השולחן ערוך
תכנית דיינות שיעור 2 / חושן משפט (הלכות דיינים) סימן א (סעיפים
א-ג)

סעיפי השר"ע והרמ"א (כולל ציוני ש"ך וט"ז):

סימן א מינוי השופטים בארץ ובחוצה לארץ ובו' סעיפים

סעיף א:

בזמן הזה, דנים הדיינים דיני הודאות והלוואות וכתובות אשה וירשות ומתנות ומזיק ממון חבירו, שהם הדברים המצויים תמיד ויש בהם חסרון כיס, אבל דברים שאינם מצויים, אף על פי שיש בהם חסרון כיס, כגון בהמה שחבלה בחברתה, או דברים שאין בהם חסרון כיס אף על פי שהם מצויים, כגון תשלומי כפל, וכן כל הקנסות שקנסו חכמים, כתוקע לחבירו (פי' שתוקע בקול באזנו ומבעיתו), וכסוטר את חבירו (פי' מכה בידו על הלחי), וכן כל המשלם יותר ממה שהזיק, או שמשלם חצי נזק, אין דנין אותו אלא מומחים הסמוכים בארץ ישראל, חוץ מחצי נזק צרורות מפני שהוא ממון ואינו קנס.

סעיף ב:

אדם שחבל בחבירו, אין מגבים דיינים שאינם סמוכים בארץ ישראל, נזק, צער ופגם ובושת וכופר, אבל שבת וריפוי מגבים.

רמ"א: וי"א שאף ריפוי ושבת אין דנין (טור בשם רא"ש), ולא ראיתי נוהגין לדקדק בזה, רק כופין החובל לפייס הנחבל ולקנסו כפי הנראה להם (ד"מ לדעת מהר"ם בפסקיו סימן ר"ח), וכמו שיתבאר בסמוך סעיף ה'.

סעיף ג:

בהמה שהזיקה את האדם, אין גובין נזקו דיינים שאינם סמוכין בא"י, מפני שהוא דבר שאינו מצוי. אבל אדם שהזיק בהמת חבירו, משלם נזק שלם בכל מקום. וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל, הואיל והיא מועדת (להן) מתחלתה הרי זה דבר מצוי ומגבין אותו דיינים שאינם סמוכין בארץ ישראל, וכן מי שגנב או גזל, מגבין ממנו הקרן בלבד.

פרחי שושנים – תכנית לימוד השולחן ערוך תכנית דיינות שיעור 2 / חושן משפט (הלכות דיינים) סימן א (סעיפים א-ג)

רמ"א: ויש אומרים דוקא גזילות דשכיח, כגון כפר בפקדון וכדומה, אבל גזילה ממש לא שכיחא, ואין דנין, אא"כ הגזילה קיימת, מחייבין להחזירה (נימוקי יוסף פרק החובל).

ביאור הסעיפים

שיעור זה הינו המשך ישיר לשיעור הקודם, ובו נמשיך ונבאר את סעיף א' ובמקביל נמשיך לבאר את הסעיפים הבאים.

סעיף א

ובכן, כפי שכבר הזכרנו בשיעור הקודם, כיום יש בסמכותם של בתי הדין לדון רק בענינים שיש בהם חיסרון כס, וכן שהם שכיחים.

השר"ע בסעיף זה מביא להלכה כמה דינים שדן עליהם הטור בריש סימן זה, ונחלק את פסק השר"ע לכמה חלקים, ונבאר כל חלק ע"פ מקורותיו בגמרא ובראשונים.

שו"ע

השר"ע מביא את הכלל שכבר נתבאר לעיל, ומוסיף עליו דוגמאות כדי לבארו.

השר"ע פותח דווקא בדוגמאות, וכתב שבזמן הזה דנים הדיינים דיני הודאות והלוואות וכתובות אשה וירושות ומתנות (כמובא בתוס' סנהדרין ג ע"א, שכתובה, ירושה והלוואה דינם כמתנה) ומזיק ממון חבירו, ומיד מציין את הכלל המנחה, משום שהם הדברים המצויים תמיד ויש בהם חסרון כס.

אבל דברים שאינם מצויים, אף על פי שיש בהם חסרון כס, כגון בהמה שחבלה בחברתה (כמובא בגמרא בבבא קמא פד ע"ב), או דברים שאין בהם חסרון כס אף על פי שהם מצויים, כגון תשלומי כפל, וכן כל הקנסות שקנסו חכמים (כמובא בבבא קמא כז ע"ב), כתוקע לחבירו (דהיינו שתוקע בקול באזנו ומבעיתו, ע"פ פירוש הרשב"א המובא בפרישה, ודינו הוא שמשלם לו סלע), וכסוטר את חבירו (דהיינו מכה בידו על הלחי), וכן כל המשלם יותר ממה שהזיק (כגון כפל, תשלומי ארבעה וחמישה, חומש וכו'), כמובא בסמ"ע, או שמשלם חצי נזק, אין דנין אותו אלא מומחים הסמוכים בארץ ישראל.

ומסיים השר"ע ומביא יוצא דופן לקנס שמשלמים גם כיום: "חוץ מחצי נזק צרורות, מפני שהוא ממון ואינו קנס". מקורו של דין זה הוא בגמרא ב"ק טו ע"ב, שם מובא שחצי נזק של צרורות (מה שהבהמה מתיזה למרחוק דרך הליכתה, וזהו נזק שמתחיל כאן ופוגע ברשות אחרת) הוא נחשב כממון (ולא כקנס), וממילא פשוט שדנים אותו אפי' כיום שאין דיינים סמוכים (שהרי רק קנסות לא דנים כיום, אך נזקי ממון כן דנים).

נזקי אש ובור בזמן הזה

השר"ך (ס"ק ב) מביא בשם המהרש"ל שגם נזקי אש ובור לא דנים בזמן הזה.

פּרַחֵי שׁוֹשֵׁנִים – תְּכֵנִית לִימוּד הַשׁוֹלְחָן עֵרוֹךְ

תְּכֵנִית דֵּינּוֹת שִׁיעוּר 2 / חוֹשֵׁן מִשְׁפֵּט (הַלְכוֹת דֵּינִינִים) סִימָן א (סְעִיפִים

א-ג)

ואולם, הפתחי תשובה ס"ק א מביא בשם כמה אחרונים שנזקי אש ובור כן דנים בזמן הזה.

כלים המצויים בבית הדין

הסמ"ע בס"ק א מביא בקצרה את המובא בטור אודות חוסר הסמיכה בזמן הזה, ואת זאת שכיום בתי הדין דנים מכח שליחותם של הראשונים (דהיינו הסמוכים שהיו בדורות הראשונים). לאחר מכן מביא את דברי רב האי, שב"ד צריך שיהיה להם מזומן במושב בית הדין מקל לרדות בו ורצועה להלקות בו (את החייבים מלקות) ושופר לנדות בו. ומקשה **הסמ"ע** על השו"ע, מדוע הוא לא הזכיר דין זה?

הפתחי תשובה (ס"ק א) מוסיף בשם אחרונים שב"ד שרוצים שיהיה להם במושב בית הדין את הכלים הללו, רשאים לנהוג כן, וזה לא מחזי כיוהרא (אינו נראה כגאוה).

יש לציין שכיום אין מצויים כלים אלו בבתי הדין, שהרי כיום לא נוהגים להלקות ולנדות.

ביאור הדינים שדנים כיום

ויש לבאר, מדוע דינים שיש בהם חיסרון כיס והם שכיחים כן דנים אותם בזמן הזה?

הסמ"ע (ס"ק ג) מבאר זאת, כדי שלא תינעל דלת בפני לוויין (שהרי אם לא ידונו כיום הלוואות וכד', הציבור לא יעסו עסקים ולא ילוו לאחרים, וממילא מי שזקוק להלוואה לא יוכל לקבלה), וכן כדי לנעול דלת בפני עושי עוולה (שלא יקרה מצב שאדם יקח הלוואה ולא ישיב אותה כי יידע שלא דנים כיום דינים אלו). הלכך אמרו חכמים שאנו עושים כיום את שליחותם של הראשונים הסמוכים בדינים אלו.

אלו עוד דינים דנים בזמן הזה (בנוסף לדינים שכיחים שיש בהם חיסרון כיס)?

הסמ"ע שם מוסיף עוד כלל נוסף לדינים שאנו דנים כיום, והוא נקרא בלשונו "ענינים גדולים", דהיינו ישנם כמה דברים חשובים שלמרות שאינם עולים עם הכלל הקודם, בכל זאת ידונו אותם כיום מפני חשיבותם הגדולה.

ומהם אותם "ענינים גדולים" שגם בהם ניתן לדון גם כיום? ובכן, **הסמ"ע** מבאר שכוונתו לקבלת גרים בזמן הזה, שהרי ניתן לגייר גרים גם כיום, למרות שאין זה שכיח (וגם אין בזה חיסרון כיס), וכן מה שמאלצים לתת גיטין גם כיום (שגם הם ללא חיסרון כיס).

עיקרון זה המובא בסמ"ע משפיע גם גם נידון נוסף. **בנתיבות המשפט** (ביאורים, ס"ק א) דן בשאלה האם דין זה שאנו "עבדינן שליחותיהו" (שב"ד כיום דן בשליחות הדיינים הסמוכים שהיו אז) הוא דין דרבנן או שהוא דין מהתורה. אחת מראיותיו שם היא מכך שגם גיורים נעשים כיום וכן מאלצים כיום לתת גיטין (כמובא בסמ"ע), משמע א"כ שדין זה הוא מהתורה (שהרי דינים אלו הם מהתורה, כמו שמוכיח שם). ואולם, בהמשך דבריו מביא את שיטת **הרמב"ן והרשב"א** הסוברים שדינים אלו הם רק מדרבנן (ועיין שם בדבריו כיצד הם יתייחסו לראיות הנ"ל).

פּרָחַי שׁוֹשְׁנִים – תְּכֵנִית לִימוּד הַשׁוֹלְחָן עֵרוֹךְ
תְּכֵנִית דֵּיּוֹנוֹת שִׁיעוּר 2 / חוֹשֵׁן מִשְׁפֵּט (הַלְכוֹת דֵּיּוֹנִים) סִימָן א (סְעִיפִים
א-ג)

מִי הֵיוּ אוֹתָם הַסְמוּכִים שְׁדוּנו בַּעֲבֵר (וּמֵהִי הַסְמִיכָה)

הַסְמ"ע וְהַש"ךְ דָּנִים בַּשְּׁאֵלַת הַסְמוּכִים שֶׁהָיוּ דָּנִים בַּעֲבֵר.

הַסְמ"ע ס"ק ט מְבִיא אֶת דְּבַרֵי הַרְמַב"ם אוֹדוֹת הַסְמִיכָה, וְזֶה הַחֵל מִמַּשֶּׁה שֶׁסָּמַךְ אֶת יְהוֹשֻׁעַ אַחֲרָיו, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּסְמֹךְ יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֶהוּ" וְכֵן עָשָׂה לְזֻקְנִים וְעַל יָדֵי כֵךְ שֶׁרְתָה הַשְּׂכִינָה עֲלֵיהֶם.

עוֹד מְבַאֵר הַסְמ"ע שֶׁמִּשְׁמִיכָה לְדוֹרוֹת הַבָּאִים לֹא הִיָּתָה ע"י סְמִיכַת הַיָּד, אֲלֹא שֶׁקְרָאוּ לוֹ "רַבִּי" וְכֵן הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: "הֲרֵי אַתָּה סָמוּךְ וַיֵּשׁ לְךָ רִשׁוּת לְדוֹן אֶפְי' דִּינֵי קְנִסוֹת".

כָּל הַנְּסִמְכִים הָיוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת סְמוּכִים אִישׁ מִפִּי אִישׁ (נְסִמְךְ מִפִּי אֶחָד שֶׁכָּבַר סָמוּךְ), עַד מִשֶּׁה וַיְהוֹשֻׁעַ.

דֶּרֶךְ נֹסֶפֶת לְסְמִיכָה מוֹבֵאת שֶׁמִּבְּסְמ"ע, בַּהֲתַאֲסֵף כָּל חֲכָמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו (כְּמוֹ שֶׁסְּמַכּוֹ אֶת הַבֵּית יוֹסֵף).

הַש"ךְ בְּס"ק ד צִיֵּן לְדְבַרֵי הַרִיב"ש שֶׁכָּתַב שֶׁמִּיָּד (סִימָן רַע"א) אֶת עֲנִין הַסְמִיכָה שֶׁנִּוְהָגִים הָאֲשֶׁכְּנָזִים. וּמוֹסִיף שֶׁמִּשְׁאֵין הַסְמִיכָה הַזֶּה מוֹעִילָה בְּזִמְנָה הַזֶּה לְעֲנִין דִּינֵי קְנִסוֹת, רַק לְעֲנִין חֲלִיצָה וְגִיטִין.

סְעִיף ב אֱלוֹ חַיּוּבִים יִגְבוּ כִּיּוֹם

מִקּוּרָה שֶׁל הַלְכָה זֶה הוֹבֵא כָּבֵד לְעִיל, וְשֶׁמִּנְתַּבָּר שְׁאֵין גּוֹבִים כִּיּוֹם חַבְלוֹת שֶׁל אָדָם בַּחֲבֵרוֹ, וְכֵן אֵין דָּנִים דֵּיּוֹנִים שְׁאֵינָם סְמוּכִים נֶזֶק, צַעַר, פֶּגַם (אוֹנֵס אוֹ פִּיתוּי אֵינָם שְׂכִיחִים, כְּמוֹבֵא בְּסְמ"ע ס"ק ז'), בּוֹשֶׁת וְכוּפֵר (עֲנִינֵי קְנִסוֹת שְׁאֵינָם שְׂכִיחִים אוֹ שְׁאֵין בָּהֶם חִסְרוֹן כִּיס).

חַיּוּבֵי רִיפּוּי וּשְׁבֵת

וְאוֹלָם, יֵשׁ לְבַרֵר, הָאֵם בֵּית דִּין כִּיּוֹם יְדוֹנוֹ חַיּוּבֵי רִיפּוּי (רְפוּאָת הַנִּיזָק) וּשְׁבֵת (מֵה שֶׁנִּפְסַד הַנִּיזָק בְּכֵךְ שִׁיּוֹשֵׁב בְּבֵית וְאֵינוֹ מְסוּגֵל לְעַבּוֹד)?

הַטּוֹר מְבִיא מַחְלוּקַת בַּשְּׁאֵלָה זֶה:

א. שִׁיטַת הַרְמַב"ם (הַלְכוֹת סְנֵהֲדֵרִין, ה, ז') הִיא שֶׁגַם כִּיּוֹם דָּנִים רִיפּוּי וּשְׁבֵת (וְחַיִּיב הַמְזִיק בְּתִשְׁלוּמִים אֱלוֹ), וְכֵן הִיא גַם שִׁיטַת הַגְּאֹוֹנִים וְהוֹסִיפוּ שְׁמַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שְׁגוּבִים רִיפּוּי וּשְׁבֵת בְּבַבֵּל. סְבֵרְתָם הִיא שִׁישׁ בַּחַיּוּבִים אֱלוֹ מִשּׁוּם חִסְרוֹן כִּיס (שֶׁהֲרֵי הַנִּיזָק יוֹצֵא נִפְסַד כְּסָפִית מֵהֶם, ע"פ הַב"י שֶׁמִּיָּד).

ב. וְאוֹלָם, שִׁיטַת הַרְא"שׁ הִיא שֶׁגַם דְּבָרִים אֱלוֹ אֵין דָּנִים כִּיּוֹם, וְאֵין מַחַיִּיבִים אֶת הַמְזִיק בָּהֶם (וְעִי' בְּב"י סְבֵרְתוֹ, שֶׁלְמֵרוֹת שִׁישׁ בְּזֶה חִסְרוֹן כִּיס וְלִכְאוּרָה גַם שְׂכִיחָה, אֵךְ הוּא סְבֵר

פרחי שושנים – תכנית לימוד השולחן ערוך תכנית דיינות שיעור 2 / חושן משפט (הלכות דיינים) סימן א (סעיפים א-ג)

שכל מה ששייך לנזקי אדם לאדם, לא דנים כיום. ועי' ב"י שם). הב"י הוסיף שכך היא גם שיטת הר"ף.

הב"י הוסיף פה שיש לנקוט להלכה כשיטת הרמב"ם בזה ולא כרא"ש וכו"ף, ולמרות שהכלל הנקוט בפסק השו"ע (והבית יוסף) שההלכה היא כתרי עמודי הוראה, ואם הרמב"ם חולק על הר"ף והרא"ש, הלכה כמותם, שהרי הם שניים מול שיטת הרמב"ם, בכל זאת פסק פה הב"י כרמב"ם משום שהוא ביאר את שיטתו מדוע ידונו בזה גם כיום וכן הוסיף שכך נהגו הגאונים, אך הם לא ביארו את שיטתם.

שו"ע ורמ"א
השו"ע בסעיף זה פתח בכך שאין דנים כיום דיני אדם שחבל בחבירו, נזק, צער ופגם ובושת וכופר. ביחס למחלוקת הנ"ל פסק השו"ע כרמב"ם, ששבת וריפוי דנים גם כיום.

ואולם, הרמ"א פה חלק עליו ופסק כרא"ש וטור, שאף ריפוי ושבת אין דנים כיום.

ומוסיף הרמ"א את מה שהביא בדרכי משה בשם המהר"ם: "ולא ראיתי נוהגין לדקדק בזה" (דהיינו שאין גובים זאת כיום), רק כופים את החובל לפייס את הנחבל ויקנסו אותו כפי הנראה לבית הדין (וכן יחייבו אותו לרפאותו, ע"פ המובא בסמ"ע).

הסמ"ע ס"ק יא מבאר את שיטת הרמב"ם הסובר שגובים גם כיום שבת וריפוי, אף על גב שישנה חבלה, כגון קטיעת ידו, שאינה שכיחה, ומדוע גובים אותה כיום? מבאר שם הסמ"ע שכיון ששבת וריפוי שייכים בשאר חבלות, שהן שכיחות, אין לחלק בין חבלה לחבלה.

דין בהמה שהזיקה

סעיף ג

מקורה של הלכה זו הוא בגמרא בב"ק פד ע"ב, והובאו הדברים כבר לעיל, שבהמה שהזיקה אדם, הרי זה דבר שאינו מצוי, ולא יגבו אותו כיום. אבל אדם שהזיק שור, וכן שור שהזיק שור הרי זה מצוי, ודנים זאת אף כיום.

שו"ע ורמ"א
השו"ע בסעיף זה פסק את הגמרא הנ"ל, שבהמה שהזיקה אדם, אין גובין נזקו דיינים שאינן סמוכין בארץ ישראל, מפני שהוא דבר שאינו מצוי. אבל אדם שהזיק בהמת חבירו, משלם נזק שלם בכל מקום. וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל, הואיל והיא מועדת להם מתחילתה, הרי זה דבר מצוי, ודנים אותו אף דיינים שאינם סמוכים בארץ ישראל.

הסמ"ע שם ס"ק יג מבאר את הטעם המובא בגמרא לכך שבהמה שהזיקה את האדם לא דנים כיום, מדוע אין זה מצוי, משום שאדם יש לו מזל (שלא תפגע בו הבהמה), וביאר זאת רש"י שם משום שאדם יש לו שכל, והוא יודע להיזהר.

פּרַחֵי שׁוֹשָׁנִים – תְּכֵנִית לִימוּד הַשׁוֹלְחָן עֵרוֹךְ
תְּכֵנִית דֵּיּוֹנוֹת שִׁיעוּר 2 / חוֹשֵׁן מִשְׁפֵּט (הַלְכוֹת דֵּיּוֹנִים) סִימָן א (סְעִיפִים
א-ג)

הָאֵם דְּנִים כִּיּוֹם גְּנִיבוֹת וּגְזֵלוֹת

הַטּוֹר כְּתָב שֶׁגַם גְּזֵלוֹת דְּנִים כִּיּוֹם. דִּין זֶה מְקוּרוֹ בְּדַבְרֵי הַרְא"שׁ וְגַם הַתּוֹס' כְּתָבוּ בְּבֵאָה קָמָא שֵׁם: "מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שֶׁאֵנוּ דְּנִים דִּינֵי גְזֵלוֹת". זֹאת מִשׁוֹם שֶׁאֵלוּ דְּבָרִים שְׂכִיחִים וַיֵּשׁ בְּהֵם חִסְרוֹן כִּסֵּס לְנִגְזֵל.

הַשׁו"ע פֶּסֶק כְּרֵאוֹנוֹת הַנ"ל שֶׁמִּי שֶׁגָּנַב אוֹ גָּזַל, מִגְבִּין מִמֶּנּוּ הַקֶּרֶן בְּלֵבָד (דֵּהִינּוּ לֹא מָה שֶׁהוּא יוֹתֵר מִהַקֶּרֶן. וְעִי' ש"ך ס"ק ח הַמְבִיא מַחְלוֹקֶת הָאֵם יִגְבוּ כִּיּוֹם גַּם שֶׁבַח, דֵּהִינּוּ מָה שֶׁהִשְׁתַּבַּח הַחֶפֶץ הַנִּגְזָל לְפָנֵי יְאוֹשׁ הַבְּעָלִים, אוֹ לֹא).

וְאוֹלָם, הַרְמ"א חִילֵק בֵּין סוּגֵי גְזֵלוֹת, וּפֶסֶק אֶת שֵׁיטַת הַנִּימוּקֵי יוֹסֵף בְּמַסַּכְתָּ בְּבֵאָה קָמָא שֵׁם, שְׂדוּקָא גְזֵלוֹת שְׂכִיחוֹת, כְּגוֹן כֶּפֶר בְּפִקְדוֹן וְכַדּוּמָה, אִזֵּי דְנִים אוֹתָם גַּם כִּיּוֹם, אֲבָל גְזֵילָהּ מִמֶּשׁ (כְּגוֹן שֶׁבֵּא וְחֻטֵּף מִחִבְרוֹ) לֹא שְׂכִיחָה, וְאִין דְּנִים אוֹתָהּ כִּיּוֹם, אֲלֵא אִם הַגְזֵילָהּ קִימַת, וְאִז מַחֲיִיבִים אוֹתוֹ לְהַחֲזִירָהּ.

הַש"ך (ס"ק ט) דן בְּדַבְרֵי הַשׁו"ע, אִיזָה גְזֵלוֹת יִגְבוּ כִּיּוֹם.

שֵׁיטַת הַתּוֹס' הִיא שֶׁכָּל גְזֵלוֹת דְּנִים כִּיּוֹם, חוּץ מִגְזֵלוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ ע"י חֲבָלוֹת. הַסַּמ"ע (ס"ק יד) הֵבִין שֶׁזֶּה הִיא גַּם שֵׁיטַת הַשׁו"ע. וְאוֹלָם, הַש"ך שֵׁם מְקַשֶּׁה עַל כֵּךְ, שֶׁהָרִי הַשׁו"ע כְּתָב בְּסֵתֵם שְׂדֵנִים כִּיּוֹם כָּל גְזֵלוֹת? וּמִסִּיק הַש"ך שֶׁשֵׁיטַת הַמַּחֲבֵר אֵינָה כְּתוּס', אֲלֵא כְּרַמְב"ם, הַסּוֹבֵר שֶׁכָּל דִּינֵי גְזֵלוֹת דְּנִים כִּיּוֹם, מְכַל סוּג. וּמוֹכִיחַ בְּהַמְשָׁךְ דְּבָרָיו שֶׁעוֹד רֵאוּנוֹם סָבְרוּ כֵּן.

לְסִיכּוּם

- א. כְּאֵמוּר, יֵשׁ בְּסַמְכוּתָם שֶׁל בְּתֵי הַדִּין לְדוֹן רַק בְּעִנְיָנִים שֵׁשׁ בְּהֵם חִסְרוֹן כִּסֵּס, וְכֵן שֵׁהֵם שְׂכִיחִים.
- ב. בְּזִמְנֵי הַזֶּה דְּנִים הַדֵּיּוֹנִים דִּינֵי הוֹדָאוֹת וְהַלוֹאוֹת וְכַתּוּבוֹת אִשָּׁה וִירוֹשׁוֹת וּמִתְנֻת וְכֵן מִזִּיק מִמּוֹן חֲבִירוֹ.
- ג. בְּהֵמָה שֶׁחָבְלָה בְּחִבְרָתָהּ, תְּשַׁלּוּמֵי כֶּפֶל, וְכֵן כָּל הַקְּנָסוֹת שֶׁקָּנְסוּ חֲכָמִים, אִין דְּנִין אוֹתוֹ אֲלֵא מוֹמַחִים הַסְּמוּכִים בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל.
- ד. חֲצֵי נֶזֶק צְרוּרוֹת גּוֹבִים ע"פ ב"ד גַּם כִּיּוֹם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמּוֹן וְאִינוּ קָנְסוּ.
- ה. חֲלוּקִים הָאֲחֵרוֹנִים הָאֵם נֶזְקֵי אִשׁ וְבוֹר דְּנִים בְּזִמְנֵי הַזֶּה.
- ו. י"א שְׁב"ד צָרִיךְ שִׁיחִיָּה לְהֵם מִזּוּמָן בְּמוֹשֵׁב בֵּית הַדִּין מִקַּל לְרַדּוֹת בּוֹ וּרְצוּעָה לְהַלְקוֹת בּוֹ וְשׁוֹפֵר לְנִדּוֹת בּוֹ.
- ז. ב"ד שְׂרוּצִים שִׁיחִיָּה לְהֵם בְּמוֹשֵׁב בֵּית הַדִּין אֶת הַכֵּלִים הַלְלוּ, רְשָׁאִים לְנַהוּג כֵּן, וְזֶה לֹא מַחֲזִי כִּיּוֹהֵרָא.
- ח. כִּיּוֹם אִין מִצְוִיִּים כֵּלִים אֵלוּ בְּבֵתֵי הַדִּין.

פרחי שושנים – תכנית לימוד השולחן ערוך
תכנית דיינות שיעור 2 / חושן משפט (הלכות דיינים) סימן א (סעיפים
א-ג)

- ט. גם בענינים גדולים עוסקים בתי הדין בזמן הזה, כגון גיור וכפיית גט.
- י. בעבר היו הסמוכים נסמכים איש מפי איש או שהיו נסמכים במעמד כל חכמי ישראל.
- יא. חלוקים הראשונים האם כיום דנים ריפוי ושבת.
- יב. למעשה פסק הרמ"א שלא נהגו לדון אותם אך רק כופים את החובל לפייס את הנחבל ויקנסו אותו כפי הנראה לבית הדין.
- יג. בהמה שהזיקה אדם, לא יגבו אותו כיום.
- יד. אדם שהזיק שור, וכן שור שהזיק שור, דנים זאת אף כיום.
- טו. השו"ע פסק כראשונים, שמי שגנב או גזל, מגבין ממנו הקרן.
- טז. הרמ"א פסק שרק גזלות שכיחות דנים כיום, כגון כופר בפקדון.